

לאו שבכללות

רמב"ם ³	תוספות ²	רש"י ¹	רמב"ן ⁴
			רבא (אביי בס"א)
2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש
2 אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	2 אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	2 אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	2 אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש
3 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	3 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	3 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש	3 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש
1 אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש אלא שמיעטתו הכתוב מחיוב	0	0	1 אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש אלא שמיעטתו הכתוב מחיוב
והלשון הראשון סובר שזה הלאו הכללי ראי הוא ללקות כיון שהדברים הנכללים בו טעם איסורם שזה והשם הכללי אותם שאינם צלי אש כדברי אביי (רבא בגמ' שלנו) אלא שאינם ראוי ללקות בו עם לאו הפרט שילקח שיתם שראי לא נאמר במיעוט הנא או המבושל לאו שני פעמים אלא אל תאכלו אחד נאמר בהן ואינו דין שילקח מלאו אחד באיסור אחד ואכלה אחת שתי מלקות.	...אחר שלא ייחד לכל ענין לאו בפני עצמו ולא אמר אל תאכלו ממנו נא ולא בשל מבושל אבל בא בלאו אחד כולל שני ענינים ועטף אחד מהם על האחר וכשאכל נא ומבושל לוקה אחת	...דאחי לא לקי לכו"ע... אם התרו בו משום כי אם צלי אש לבדו לוקה אבל על מלקות נא ומבושל לא ילקה	דאין כאן מלקות דבישול ולא מלקות של נא לוקה משום כי אם צלי אש
1 או 1 אל תאכלו ממנו נא או אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש תלוי במה התרו בו ⁶	1 אל תאכלו ממנו נא	1 או 1 אל תאכלו ממנו נא או אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש תלוי במה התרו בו	1 אל תאכלו ממנו נא
1 או 1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל או אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש תלוי במה התרו בו ⁶	1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל	1 או 1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל או אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש תלוי במה התרו בו	1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל
1 או 2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל ⁵ או אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש תלוי במה התרו בו ⁶	1 אל תאכלו ממנו נא ובשל	1 או 2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל או אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש תלוי במה התרו בו	2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל
1 אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש אלא שמיעטתו הכתוב מחיוב ⁷	0	0	1 אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש
והלשון השני סובר שאפילו אחת אינו לוקה מן הלאו דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה ופירוש זה לפי שאינו מזכיר שם האיסור כענין במלאכה דיום טוב ובבבלה שהשם המיוחד בהן כבר זכרו הכתוב ונעמ ממנו, אבל לא תאכלו כי אם צלי אש לא הזכיר שם המאסרם אבל שלל אותם במותר וכגון זה אינו בדמיון לאו דחסימה המלמד מלקות על כל התורה	כשיהיה לאו אחד כולל ענינים רבים הנה אז יימנה הלאו ההוא לבדו לא כל ענין וענין שילול אותם הלאו ההוא. וזה הוא לאו שבכללות שאין לוקין עליו	א"ד חדא נמי לא לקי משום כי אם צלי אש דלאו שבכללות הוא דכולל בו כל מיני בשולים שאינן צליה	אביי (רבא בס"א) חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה
1 אל תאכלו ממנו נא	0	1 אל תאכלו ממנו נא	1 אל תאכלו ממנו נא
1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל	0	1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל	1 אל תאכלו ממנו בשל מבושל
2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל ⁵	0	2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל	2 אל תאכלו ממנו נא אל תאכלו ממנו בשל מבושל
0	0	0	0 חי או חמי טבריא

1. פירוש לאו שבכללות ע"פ רש"י: דכולל בו כל מיני בשולים שאינן צליה לאסור (רש"י ד"ה לאו שבכללות הוא פסחים מא).
 2. פירוש לאו שבכללות ע"פ תוספות (ר"ח): והא דקאמר חדא מיהת מילקא לקי הכי פ"י אם התרו בו משום כי אם צלי אש לבדו אבל על מלקות נא ומבושל לא ילקה דלהכי מהני מה שכתבו בלשון כלל ומיהו לבדו מיהא לקי שסמכו לאלו שהם בני מלקות (תנ"ח איכא דאמרי חדא מיהא לקי שם).
 3. פירוש לאו שבכללות ע"פ הרמב"ם: (1) אמנם כשיהיה לאו אחד כולל ענינים רבים הנה אז יימנה הלאו ההוא לבדו. לא כל ענין וענין מה ענינים שילול אותם הלאו ההוא. וזה הוא לאו שבכללות שאין לוקין עליו וזהו המין האחד ממין לאו שבכללות. (2) והמין השני הוא שיבא לאו אחד יאסור דברים רבים עטופים קצתם על קצתם והוא שיאמר לא תעשה הכך והכך. וזה המין יחלק לשני חלקים. (2a) כי ממנו מה שבארו בתלמוד שהוא חייב מלקות על כל דבר ודבר מאותן הדברים עטופים וממנו מה שאמרו שאינם חייב אחת הלאו או שבכללות. (2b) ואותן הלאוין שבארו שהוא חייב על כל אחד ואחד הם שנמנה כל דבר מהם מצוה בפני עצמה. ומה שבארו שהוא חייב אחת על הכל נמנה אותו מצוה אחת (ספר המצוות להרמב"ם שורש ט) מפני היותו כיון שבכללו בהן שמות חלקין שחלקן הכתוב וחיוב עליהן מלקות הרבה כבר נקרא כל אחד לאו שבכללות משא"כ בלאו דבבלי ומלאכה דיום טוב שכל הנכללין בו שם אחד ומלקות אחד יש בהן. (השגות הרמב"ם שם).
 4. פירוש לאו שבכללות ע"פ הרמב"ן: שהלאוין שבכללות מינים, מהם לחיוב ומהם לפטור. (1) המין הראשון הוא הלאו המולד דברים רבים אין ענינם וטעם איסורם שיהו והכתוב אסרם כולם בלאו אחד ושם אחד. כגון לא תאכלו על הדם וזהבניסו בו. אבל מהבמה קודם שתצא נפשה ואכל בשר נדשים קודם דזיקה וסנהדרין שחרוה את הנפש שאמרו:ן באכילה כל אותו היום. וכגון הלאו הדרש כל שקדש פסול ליתן ל"ת על אכילתו שנכנסין תחתיו טמא ויזא וכו' ונשטת בבליה ופיגול וחולתם הרבה ענינים חלוקין למרי. והכל מודים שלא כהו איה לוקין עליו כלל. (2) והמין השני הוא לאו אחד הפורט דברים רבים כגון כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ל"י. לא יבא עמוני ומואבי בקהל ל"י. לא תביא אתנו זונה ומחיר כלב. וכן כיוצא בהן. והנראה מדברי חכמינו באלו שחלקין עליו לדברי אסור דברים רבים עטופים קצתם על קצתם והוא שיאמר לא תעשה הכך והכך. (3) והמין השלישי הוא לאו יש בו כלל ופורטים בתחילה או בסוף כגון הלאו שפורט נא ומבושל וכולל אל תאכלו כי אם צלי אש וכן בבדי כולל מכל אשר יצא מטפח היין אכל. ולדברי הכל הפרטים יתירי נינהו ולוקין עליהם על כל אחד ואחד דכיון דכתיב לא תאכלו כי אם צלי אש מיפרט בנא ומבושל למה לי שמע מינה ללקות על כל אחד ואחד מן הפרטים.
 5. עין ברמב"ן בהשגותו לספר המצוות להרמב"ם שורש ט שכתוב כשהוא חולק על הרמב"ם... אבל אין הענין כמו שאמר הרב שהאכל נא ומבושל אפילו לדעת רבא (אביי בגמ' שלנו) לוקה שיתם וכן בזה וחרגן בביר. ובסוף השגות ג'... ולדברי הכל הפרטים יתירי נינהו ולוקין עליהם על כל אחד ואחד דכיון דכתיב לא תאכלו כי אם צלי אש מיפרט בנא ומבושל למה לי שמע מינה ללקות על כל אחד ואחד מן הפרטים.
 6. שם הרמב"ן מביא דעת אחרים שסובר כמו ר"ת בחוספות: ואחרים פירשו כי מחלוקת שתי הלשונות בפסח לומר שאם אכל נא או מבושל והתרו בו משום אל תאכל כי אם צלי אש לוקה אחת ללשון הראשון ולפי הלשון האחרון התרו בו משום אל תאכל נא לוקה משום אל תאכל נא כי אם צלי אש אינו לוקה. וגם זה הוא נכון.
 7. שם אין בו שתי הלשונות שרלבא כלום באכילת הפסח מפני שאין באכילתו ענין שיתחייב עליו מלקות וזוהי הנא והמבושל שפרטן הכתוב. לפי שהיה נכלל עמה בהם כבר מיעוט אותו מן הפרט והצריכו הכלל לענין אחר כמו שפורשו בגמר מציעה (קטן ב). אבל החילוק היוצא משתי הלשונות ללאו כללי כרה במקום אחר שחלקין עליו אחת ללשון הראשון ופטור בו לפי הלשון האחרון.

ויקרא פרק ב

- (ז) ואם מנחת מרחשת קרבנד סלת בשמן תעשה :
 (ח) והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליקוק והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח :
 (ט) והרים הכהן מן המנחה את אפרה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח ליקוק :
 (י) והנותרת מן המנחה לאהרו ולבניו קדש קדשים מאשי יקוק :
 (יא) כל המנחה אשר תקריבו ליקוק לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליקוק :
 (יב) קרבן ראשית תקריבו אתם ליקוק ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח :
 (יג) וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשפית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנד תקריב מלח : o

שמות פרק יב

- (ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו :
 (ט) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו :

במדבר פרק ו

- (א) ונדבר יקוק אל משה לאמר :
 (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש או אשה כי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר ליקוק :
 (ג) מינו ושכר נזיר חמץ וזן וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל :
 (ד) כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל :

דברים פרק כד

- (ו) לא יחבל רחים ורכב פי נפש הוא חבל :

ויקרא פרק כא

- (י) והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרס :
 (יא) ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא :
 (יב) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני יקוק : (יג) והוא אשה בבתוליה קח :
 (יד) אלמנה וגרושה וחללה זנה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה :
 (טו) ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני יקוק מקדשו : פ

דברים פרק יב

- (ז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותרשך ויצהרך ובכלת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תזר ונדבתיד ותרומת דך :
 (ח) כי אם לפני יקוק אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יקוק אלהיך בו אתה ובנדך ובתך ועבדך ואמנתך וחלוי אשר בשעריך ושמתך לפני יקוק אלהיך בכל משלח דך :

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נח עמוד ב

איתמר: המעלה משאור ומדבש על גבי המזבח - אמר רבא: לוקה משום שאור ולוקה משום דבש, לוקה משום עירובי שאור ומשום עירובי דבש; אביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי: חדא מיהא לקי, ואיכא דאמרי: חדא נמי לא לקי, דהא לא מיחד לאויה כלאו דחסימה.

רש"י מסכת מנחות דף נח עמוד ב

לאו שבכללות - כל שאור דמשתמעי מיניה שאור ועירובין וכן כל דבש דמשתמעי מיניה דבש ועירובין אבל אי לאו כל משום שאור ודבש שכתב לך באזהרה אחת לא מקרי לאו שבכללות דלאו אכל חד קמהדר והכי משתמעא במס' נזיר (דף לח:) גבי מכל אשר יעשה מגפן היין.
 איכא דאמרי תרתי לא לקי - משום כל שאור אף על גב דשאור ועירובין מצטרפין מינה והמקטיר עירובי שאור איכא שאור ועירובין לא לקי אלא חדא וכן חדא משום עירובי דבש.
 ואיכא דאמרי אפילו חדא נמי לא לקי - דאין כאן לאו מיוחד דכל חד מינייהו לאו שבכללות אבל אלמנה וגרושה וחללה זונה לא הוי [לאו] שבכללות דלאו אכל חדא קאי הואיל ומפורשין בפירוש הלכך לקי עלייהו להכי נקט לאו דחסימה משום דעליה כתיב והפילו השופט וגו'.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מא עמוד א

אמר רבא: אכלו נא - לוקה שתיים, מבושל - לוקה שתיים, נא ומבושל - לוקה שלש. אביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי: תרתי הוא דלא לקי - חדא מיהת לקי. איכא דאמרי: חדא נמי לא לקי, דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה. רבא אמר: אכל זג - לוקה שתיים, חרצן - לוקה שתיים, זג וחרצן - לוקה שלש. אביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות. איכא דאמרי: תרתי הוא דלא לקי - חדא מיהת לקי. איכא דאמרי: חדא נמי לא לקי, דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה.

רש"י מסכת פסחים דף מא עמוד ב

לוקה שתים - משום לא תאכל נא ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש דכי אם צלי אש נמי אלאו דלא תאכלו קאי.

מבושל לוקה שתים - משום מבושל, ומשום לא תאכלו כי אם צלי אש.

לאו שבכללות הוא - דכולל בו כל מיני בשולים שאינן צליה לאסור.

א"ד תרתי הוא דלא לקי - כיון שהוא לוקה משום נא [און] משום מבושל - תו לא לקי משום כלל דכי אם צלי אש.

אבל חדא מיהא לקי - כגון המבשל בחמי טבריא ואכלו, דאין כאן מלקות דבישול, ולא מלקות של נא - לוקה משום כי אם צלי אש.

ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי - משום כי אם צלי אש, דלא מיוחד לאויה ידידה כלאו דחסימה, שהוא מפרש איסורו, וסמיכא ליה פרשת מלקות לעיל מיניה.

אכל זג לוקה שתים - נזיר שאכלו, משום זג לא יאכל ומשום מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים וגו' דלא יאכל קאי נמי אמכל אשר יעשה.

לאו שבכללות - אין לוקין על מכל אשר יעשה - דלאו שבכללות הוא, שכולל חרצנים וזגים וענבים לחים ויבשים ועלים ולולבין.

תרתי לא לקי - היכא דאכל זג או חרצן ולקי עליהו - לא לקי תו משום מכל אשר יעשה ומודה אביי דאם אכל זג וחרצן - לוקה שתים, דכיון דמפורש כל אחד לעצמו - קאי נמי אלאו דלא יאכל, והוי כמאן דכתב לאו אכל חד וחד, והכי מוכח במסכת נזיר דלא פליג אביי אלא אמלקות דמכל אשר יעשה.

חדא מיהא לקי - אם אכל עליו ולולבין, דאין כאן מלקות דזג וחרצן - לקי משום לאו דמכל אשר יעשה.

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף לח עמוד ב

אמר אביי: אכל חרצן - לוקה שתים, אכל זג - לוקה שתים, אכל חרצן וזג - לוקה שלש; רבא אמר: אינו לוקה אלא אחת, שאינו לוקה אלאו שבכללות.

רש"י מסכת נזיר דף לח עמוד ב

אמר אביי אכל זג וחרצן לוקה שלש - אחת מכל אשר יעשה מגפן היין ואחת על חרצנים ואחת על זג דלא יאכל אכולהו קאי.

רבא אמר אכל זג וחרצן אינו לוקה אלא אחת - אפילו כי אכל זג וחרצן...ומיהו כי אכיל נמי כולן יחד אינו חייב אלא אחת.

ע"א אינו לוקה אלא אחת - כשאוכל זג יחיד או חרצן ואינו לוקה משום כל אשר יעשה...

דאין לוקין על לאו שבכללות - כגון האי דעל כמה איסורי לית בהו אלא לאו חד.

תוספות מסכת פסחים דף מא עמוד ב

אמר רבא אכל זג לוקה שתים - הא פלוגתא דאביי ורבא איתמר איפכא בפ' שלשה מינין (נזיר דף לח:): וכהנה רבות בגמרא.

תוספות מסכת מנחות דף נח עמוד ב

ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי - כאן ובפ' המקבל (ב"מ דף קטו:): ובפרק כל שעה (פסחים דף מא:): השיטה שוים אבל בנזיר פרק ג' מינין (דף לח:): אההיא דזג וחרצן דמייתי בפ' כל שעה (פסחים דף מא:): איתא התם איפכא דאביי אמר לוקה ורבא אמר אינו לוקה על לאו שבכללות והוא כמו איכא דאמרי [דהכא] שאינו לוקה אפילו אחת ויש כיוצא בה הרבה בהש"ס סוגיות הפוכות

תוספות מסכת פסחים דף מא עמוד ב

איכא דאמרי חדא מיהא לקי - פ"ה בחי וחמי טבריא חייב משום כי אם צלי אש וקשה לר"ת א"כ בין לאביי בין לרבא תיקשי להו ברייתא דלעיל דתניא נא ומבושל אמרתי לך ולא חי אלמא לא לקי על חי ועוד דאמר בפ' המקבל (ב"מ דף קטו:): אפלוגתא דרב הונא ורב יהודה בחובל ריחים ורכב דרב יהודה אמר לוקה שתים ורב הונא אמר לוקה שלש ומסיק רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לדברים אחרים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ולפ"ה הא איצטריך לחי ולחמי טבריא לכ"נ לר"ת דאחי לא לקי לכו"ע דכי אם צלי אש לא משמע דאתא למלקות אלא לעשה דכי אם צלי אש תאכלו ולא דמי לכי נפש הוא חובל דבההוא מודו כו"ע דלוקה אשאר דברים כדקתני התם בהדיא בברייתא חבל זוג של ספרים וצמד של פרות לוקה שתים דכי נפש הוא חובל משמע שפיר בלשון לאו שהוא נתינת טעם כל שהוא דבר נפש לא תחבול ואתא שפיר הא דקאמר רבא התם דכי נפש הוא חובל אתא לשאר דברים אבל כי אם צלי אש לא אתא אלא לעשה ובנא ומבושל דווקא פליגי דרבא סבר להכי סמכיה לאלו ללקות עליו על נא ומבושל שהם בני מילקא ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות והא דקאמר חדא מיהת מילקא לקי הכי פי' אם התרו בו משום כי אם צלי אש לבדו אבל על מלקות נא ומבושל לא ילקה דלהכי מהני מה שכתבו בלשון כלל ומיהו לבדו מיהא לקי שסמכו לאלו שהם בני מלקות.

תוספות מסכת מנחות דף נח עמוד ב

המעלה משאור ומדבש ע"ג המזבח כו' - פי' בקונטרס שעירבן יחד לוקה ארבע מלקיות וקשה היכי לקי משום שאור ומשום דבש כיון דלאו בעין נינהו ואם הם בעין מאי עירובין איכא וקצת היה נראה לפרש שכל אחד לבדו ואשאור לחודיה לוקה משום שאור ומשום כי כל שאור ואדבש לחודיה לוקה משום דבש וכל דבש דאכולהו קאי לא תקטירו ואף על גב דמכי כל דרשינן עירובין מ"מ משמע בין מעורבין בין שאינן מעורבין ולהכי לקי אשאור תרי ואדבש תרי ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן מדלא קאמר המעלה שאור על גבי המזבח לוקה שתיים דבש לוקה שתיים שאור ודבש לוקה ד' כעין ההיא שיטה דסוף המקבל (ב"מ דף קטו:) ובסוף כל שעה (פסחים דף מא:) דנא ומבושל ורחים ורכב וכן גבי זג וחרצן במזיר בפ' ג' מינין (דף לח:) ועוד כיון דכי כל אתא לתערובת לא לקי אשאור כדאמר בסוף המקבל (ב"מ דף קטו:) דארחים ורכב לא לקי משום כי נפש הוא חובל הואיל ולדברים אחרים הוא דאתא ועד כאן לא פליג רב הונא אלא משום דכי נפש הוא חובל משמע נמי רחים כמו שאר דברים אבל הכא כי כל לא אתא אלא לעירובין לחודיה ונראה לפרש דמיירי שמעלה שאור בפני עצמו ודבש בפני עצמו ושאר דברים אלא הכא כי כל לא אתא אלא לעירובין לחודיה ודבש דבעינייהו לוקה שתיים (וא"ת) [ועל] עירובין שתיים חדא משום עירובי שאור וחדא משום עירובי דבש ואע"ג דלא כתיב בדבש כי כל וי"ו דוכל דבש מוסיף לענין ראשון.

שפת אמת מסכת מנחות דף נח עמוד ב

בגמ' המעלה משאור ומדבש ע"ג המזבח כו' ע"י פירש"י ותוס' ולולי דבריהם ז"ל הי' נראה יותר לפרש דתרי מילי נינהו דהמעלה שאור ודבש לוקה משום שאור ודבש ובמעלה עירובי שאור וערובי דבש לוקה נמי תרתי משום עירובי שאור וערובי דבש וע"ז פליג אביי ואף על גב דהמימרא מתחיל מעלה משאור ומדבש מ"מ סיפא מילתא בפ"ע ומיירי במעלה עירובי שאור וערובי דבש כנ"ל פשוט:

תוספות מסכת מנחות דף נח עמוד ב

אין לוקין על לאו שבכללות - עירובי שאור ועירובי דבש דנפקי מכי כל חשיב לאו שבכללות וכן לאו דכי אם צלי אש דרבייה כל דבר שאינו צלי אש כגון נא ומבושל וכן מכל אשר יעשה מגפן היין דגבי זג וחרצן וכן כי נפש הוא חובל דגבי ריחיים ורכב אבל שאור ודבש גופייהו אף על גב דחד לאו כתיב אתרוייהו לא חשיב לאו שבכללות וכן זג וחרצן (במדבר ו) ונא ומבושל (שמ' יב) ורחים ורכב (דב' כד) דלאו דידהו אכל חד וחד קא מהדר וא"ת ולר' יאשיה דבעי או לחלק (ב"מ צד:) לא ליחייב בחד לחודיה עד שיעשה שניהם וי"ל דשאור ודבש ונא ומבושל כתיב בהו ממנו ומזיר נמי מדכתיב מחרצנים ועד זג ולא כתיב חרצנים זג ומיהו קשה מנא ומבושל דממנו דכתיב בהו אפסח קאי וריחיים ורכב מדלא קרינא ורכב בחטף וא"ת ואמאי מחייב תרי הא אמרינן בסוף גיד הנשה (חולין קב:) גבי בשר מן החי ובשר מן הטרפה דלא מחייב אלא חדא משום דמחד לאו נפקי וי"ל כיון שהאיסורים מפורשין בפסוק קאי הלאו על כל אחד ואחד על זג ועל חרצן וכן כולן כמו (ויק' כא) אלמנה וגרושה וחללה זונה שאם עשאן כולן חייב על כל אחת ואחת משום דלא יקח קאי לכל חד וחד ולא מצריך קרא לחלק בפ' עשרה יוחסין (קד' עז:) אלא משום דגוף אחד הוא וכן פי' רש"י בפ' בתרא דמכות (יח.) דמעשר דגן תירוש ויצהר ובכור בקר וצאן וביכורים אע"ג דכולהו בחד לאו כתיבי לקי אכל חד וחד דכיון דמפורשים וכתובים בפסוק לא תוכל לאכול אכולהו קאי אבל בשר מן החי ומן הטרפה אינם מפורשין בפסוק בהדיא דנימא לא תאכלו קאי אכל חד וחד וא"ת ומה בין זג וחרצן נא ומבושל ריחיים ורכב שאור ודבש אלמנה וגרושה וחללה זונה דחייב על כל או"א ואילו חלב שור וכבש ועז אינו חייב אלא אחת כדאי' בפ"ק דכריתות (ד.) אלמא מיקרי לאו שבכללות וכן לחם קלי וכרמל וכל מעשר דגן תירוש ויצהר דלא לקי אלא חד אי לאו משום יתורא וי"ל דזג וחרצן שתי שמות נינהו וכן שאור ודבש וכן כולם תדע דכי אתי לאתרוי' בהן צריך להזכיר כל אחד בשמו אבל חלב שור וכבש ועז שם חלב הוא וכן לחם קלי וכרמל שם חדש הוא וכן מעשר.

איכא דאמרי חדא מיהא לקי - כי הך סוגיא איכא בסוף המקבל (ב"מ קטו:) ובסוף כל שעה (פס' מא:) אכל נא לוקה שתיים משום נא ומשום כי אם צלי אש מבושל לוקה שתיים משום מבושל ומשום כי אם צלי אש נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום כי אם צלי אש אביי אמר אין לוקין על לאוין שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי ופי' שם בקונטרס כגון חי ובחמי טבריא (אי) חייב משום כי אם צלי אש וקשה לר"ת דהתם תניא לעיל יכול אכל כזית חי יהא חייב ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל [נא ובשל] אמרתי לך ולא חי יכול יהא מותר ת"ל כי אם צלי אש אלמא משמע דאיסורא איכא מלקות ליכא עוד אמרינן בסוף המקבל (ב"מ קטו:) גבי פלוגתא דרב הונא ורב יהודה דחובל ריחיים ורכב אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו (לרבנן) [לרב יהודה] דלא לקי אריחיים וארכב משום כי נפש הוא חובל עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לדברים אחרים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ואי כפי' הקונטרס הא איצטרך לחי ולחמי טבריא ומפרש ר"ת הכי אכל נא לוקה שתיים אם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש מבושל לוקה שתיים אם התרו בו משום מבושל ומשום כ"א צלי אש נא ומבושל לוקה שלש אם התרו בו משום שלשתן ואביי אמר דתרתיה לא לקי אם התרו בו משום נא ומשום כי אם צלי אש או משום מבושל ומשום צלי אש לא לקי כי אם משום צלי אש אבל אם לא התרו בו אלא משום כ"א צלי אש לקי חדא משום כ"א צלי אש אבל בחי וחמי טבריא לא לקי משום צלי אש דלא קאי כי אם צלי אש אלא אהנהו דכתיבי בקרא בהדיא וא"ת אמאי לא נוקמא לחי וחמי טבריא כמו כי נפש הוא חובל דמוקמינן לשאר דברים וי"ל דהתם אי הוה כתיב לא תחבול ריחיים ורכב כי אם דברים שאין עושין בהן חיי נפש הוה דמי להאי דהוה משמע עיקר כי אם לא נכתב אלא לדברים שלמעלה ולא למימר דקאי באפי נפשיה אבל כי נפש הוא חובל משמע מילתא באפי נפשה טפי והלכך מוקמינן ליה לדברים אחרים והשתא הך דשמעתין לא תתכן לפרש בשיטת ר"ת לגמרי דהא במקטיר שאור ועירובין שאור בפני עצמו ועירובין מיירי כדפרישית לעיל ואם התרו בו משום שאור ומשום עירובי שאור אמאי לא לקי תרתיה כי היכי דכי אתרו ביה משום עירובי שאור לחודיה דלקי אלא יש לפרש דתרתיה לא לקי דקאמר אעירובי שאור ועירובי דבש קאי דלא לקי אתרוייהו אלא חדא אבל קשה מההיא דנזיר פ' ג' מינים (לח:) דהא איצטרך מכל אשר יעשה מגפן היין לשאר דברים כגון עלין ולולבין ובין הבינים וא"כ [אם] איתא דרבא כרב יהודה כי היכי דלא לקי אריחיים וארכב משום כי נפש הוא חובל הואיל ולדברים אחרים אתא לא לילקי נמי אזג וחרצן משום דכל אשר יעשה מגפן היין דהא אתא נמי לשאר דברים.

רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ה הלכה א

שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכל שהן שנאמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו', ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן, ואחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות שלהן לוקה על כל אחד מהן בפני עצמו, ואם הקטיר שניהן כאחד אינו לוקה אלא אחת לפי ששניהם נאמרו בלאו אחד. +/השגת הראב"ד/ שניהם כאחד וכו'. א"א בספרים שלנו רבא מחייב ב' וד' ואביי פוטר משום לאו שבכללות. +

רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ח הלכה ד

ושניהן אינן נאכלין אלא צלי אש, והאוכל מהן כזית נא או מבושל בלילי פסחים לוקה שנאמר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים, אכל נא ומבושל כאחת אינו לוקה אלא אחת, לפי ששניהן נכללות בלאו אחד, אכל ממנו נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה שנאמר כי אם צלי אש בשעה שמצוה לאכול צלי חייב על אכילת נא ומבושל, אבל מבעוד יום פטור.

רמב"ם הלכות נזירות פרק ה הלכה ח

נזיר שאכל כזית ענבים וכזית חרצן וכזית זג וכזית צמוקים ושתה רביעית יין ואפילו סחט אשכול ושתה ממנו רביעית הרי זה לוקה חמש מלקיות, שכל אחד מהן בלאו אחד הוא ולוקה מלקות ששית משום לא יחל דברו שהוא שוה בכל הנדרים, וכן אם אכל כזית זג או כזית ענבים לוקה שתיים אחת משום זג או משום ענבים ואחת משום לא יחל דברו, והוא הדין לנזיר שגלח או נטמא שהוא לוקה שתיים, אחת על האסור המיוחד בו ואחת על האסור השוה בכל הנדרים שהוא לא יחל דברו. +/השגת הראב"ד/ נזיר שאכל כזית ענבים וכו' ולוקה מלקות ששית משום לא יחל שהוא שוה בכל הנדרים. א"א ולמה הניח לאו שבכללות שהרי רבא מחייבו והוא מכל אשר יעשה מגפן היין וכו' אלא שהגרסאות מתחלפות דבבבא מצינא ופסחים אביי הוא דאמר אין לוקין ובנזיר הוא בחלוף. +

רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ג הלכה ג

חבל כלים הרבה של אוכל נפש * כגון שחבל עריבה ויורה וסכין חייב על כל כלי וכלי בפני עצמו, אפילו שני כלים שהן עושין מלאכה אחת חייב עליהן משום שני כלים ולוקה שתיים על שניהם שנאמר לא יחבול רחים ורכב לחייב על הרחים בפני עצמו ועל הרכב בפני עצמו כשם שהרכב והרחים מיוחדין שהן שני כלים ומשמשין מלאכה אחת וחייב ע"ז = על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני כלים אף על פי שמשמשין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, וכן אם חבל צמד בקר החורש לוקה שתיים. +/השגת הראב"ד/ כשם שהרכב והרחים וכו' עד לוקה שתיים. א"א זה אינו עכ"ל. +

רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ב הלכה ה

כל האוכל כזית מעשר שני או ששתה ממנו רביעית יין חוץ לחומת ירושלים לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשערך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו', ולוקה על כל אחד ואחד בפני עצמו, לפיכך אם אכל שלשתן חוץ לחומה לוקה שלש מלקיות שנאמר ואכלת לפני י"י אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ונאמר לא תוכל לאכול בשערך מעשר דגנך וגו' למה פרטן ולא אמר לא תאכלם בשערך לחייב על כל אחד ואחד בפני עצמו.

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה צח

והמצוה הצ"ח היא שהזהירו מהקריב שאור או דבש על גבי המזבח והוא אמרו ית' (ויקרא ב) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי". וכבר נכפלה האזהרה מזה הענין בלשון אחר ואמר (שם) כל המנחה אשר תקריבו ליי"י לא תעשה חמץ. וכבר בארנו בשרש התשיעי (עמ' קעב) כי מי שהקריב שאור ודבש לוקה אחת ואינו לוקה שתיים בעבור היותו לאו שבכללות כמו שבארנו שם שכבר התאמת לנו שלא שבכללות לוקין עליו אחת. והמשל בזה כי מי שהקריב חמץ לוקה אחת וכן מי שהקריב דבש לוקה אחת וכן מי שהקריב חמץ ודבש כאחת:

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה צח

כתב הרב והמצוה צ"ט [אצלנו צ"ח] שנמנענו מהקריב שאור או דבש לגבי מזבח והוא אמרו ית' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי"י וכבר נכפלה המניעה מזה הענין בלשון אחר ואמר כל המנחה אשר תקריבו ליי"י לא תעשה חמץ וכבר ביארנו בעיקר התשיעי כי כל מי שיקטיר שאור או דבש לוקה אחת ואינו לוקה שתיים בעבור היותו לאו שבכללות. ואיני רואה בכאן לאו שבכללות בשום פנים שהרי החמץ יש בו לאו בפני עצמו שנאמר אשר תקריבו ליי"י לא תעשה חמץ והרי לוקין עליו אחת ואם כן השני שהוא לאו שלדבש לאו מיוחד הוא שלא בא אלא לאסור דבש ואפילו תחשוב אותו לאו שבכללות לוקה הוא עליו אחת ואם כן כבר חייבנוהו שתיים. והנה הרב הביא (שרש ט עמ' קעו) מאמרם בפרק ראשון שלכרתות (ה א) אימא קלי דמייתר מחייב חדא אכולהון מחייב חדא, כלומר שילקה בלחם וקלי וכרמל שתיים לא שלש כמו שאמרתם, אם כן ליכתוב רחמנא לחם כרמל וקלי אי נמי נכתוב קלי ולחם וכרמל אמאי כתביה לקלי בי מצעי הכי קא אמר לחם כקלי ניחייב וכרמל נחייב כקלי. וביאר זה שהקלי המיוחד לוקה עליו בפני עצמו ואחר שהוא פרט לא נשאר בכאן כלל שהלחם והכרמל שאתה אומר שיהו לאו שבכללות ולא ילקה עליהן אלא אחת כבר הפסיק בקלי שלוקה עליו בפני עצמו. וכל שכן בכאן שכיון שלוקה על החמץ אחת שיש לו לאו בפני עצמו הדבש אינו לאו שבכללות ועל כל פנים לוקה הוא עליו ונמצא מכל מקום לוקה שתיים. ומה שאמרו (ברביעי) [בחמישי] שלמנחות (נח ב) בענין המעלה משאור ומדבש רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות, לא בא אלא לחלוק על מאמרו שלאביי שחייבו ארבע והשתים משאור ומשום ערוב דבש ורבא עושה הערוב לאו שבכללות אבל על השאור ועל הדבש בפני עצמן לוקה שתיים לדברי הכל. וזה דבר ברור לענין דין המלקות לא יחלוק בו כל מבין עם תלמיד. והנה הרב אמר במצות ק"ע בלאו הכתוב לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה שהוא מונע שלא יהיה להם חלק בביזה ונחלה בארץ והם נמנים שתי מצות מפני שנחלק זה הלאו מאמרו יתע' ונחלה לא יהיה לו, ולמה לא יראה הרב כן בזה. אבל במנין המצות לדעתנו כבר ביארנו (ש"ט עמ' קעח. - פ:) שאין אנחנו תולין אותו במלקיות כלל:

השרש התשיעי שאין ראוי למנות הלאוים והעשה אבל הדברים המוזהר מהם והמצווה בהם:

... ומה שראוי שיחבר אל זה השרש מה שאני מספרו והוא כי זה שאמרנו שהוא ראוי שיימנו הענינים המצווה בהם והמוזהר מהם הוא בתנאי שיהיה בענין המוזהר ממנו לאו ביחוד בכל ענין וענין או ראה אימרו אותה המעתיקים שהוא הבדיל הענין קצתו מקצתו וחייב האזהרה לכל ענין מהם. אמנם כשיהיה לאו אחד כולל ענינים רבים הנה אז יימנה הלאו הוא לבדו. לא כל ענין וענין מן הענינים שיכולו אותם הלאו הוא. וזה הוא לאו שבכללות שאין לוקין עליו כמו שנבאר עתה. וזה כי אמרו (קדושים יט) לא תאכלו על הדם אמרו בפירושו (סנה' סג א ספרא) מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה ת"ל לא תאכלו על הדם, דבר אחר מנין לאוכל בשר קדשים קודם זריקת הדם שהוא בלא תעשה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם לא תאכלו בשר ועדיין דם במזרק, רבי דוסא אומר מנין שאין מברין על הרוגי בית דין תלמוד לומר לא תאכלו על הדם, רבי עקיבה אומר מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמים כלום כל אותו היום תלמוד לומר לא תאכלו על הדם, אמר רבי יוסי בר' חנינה אזהרה לבן סורר ומורה מנין תלמוד לומר לא תאכלו על הדם. הנה אלו חמשה ענינים כלם מוזהר מהם והם כלם נכללים תחת זה הלאו. ועוד אמרו (ברכות י ב) מנין שלא יטעום אדם כלום עד שיתפלה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם לא תאכלו עד שתתפלו על דמכם. ובבאור אמרו בגמר סנהדרין (שם) במנותם אלו הענינים על כלם אינו לוקה משום דהוא לאו שבכללות וכל לאו שבכללות אין לוקין עליו. ובארו גם כן כי לאו שבכללות הוא דאיתו תרי תלתא איסורי מחד לאו. ואין ראוי שיימנה כל איסור ואיסור שכלל עליהם זה הלאו מצוה בפני עצמה אבל יימנה הלאו לבדו (ל"ת קצה בבסו"מ) שכולל אלו הדברים כלם. ודמיון זה הלאו גם כן כלומר לא תאכלו על הדם אמרו (קדושים יט) ולפני עור לא תתן מכשול כי הוא גם כן כולל ענינים רבים כמו שנבאר (ל"ת רצ"ט). וכן אמרו (משפטי' כג) לא תשא שמע שוא הנה הוא גם כן כולל ענינים רבים כמו שנבאר (ל"ת רפא). וזהו המין האחד ממיני לאו שבכללות. והמין השני הוא שיבא לאו אחד יאסור דברים רבים עטופים קצתם על קצתם והוא שיאמר לא תעשה הכך והכך. וזה המין יחלק לשני חלקים. כי ממנו מה שבארו בתלמוד שהוא חייב מלקות על כל דבר ודבר מאותן הדברים העטופים וממנו מה שאמרו שאינו חייב אלא אחת להיותו לאו שבכללות. ואותן הלאוין שבארו שהוא חייב על כל אחד ואחד הם שנמנה כל דבר מהם מצוה בפני עצמה. ומה שבארו שהוא חייב אחת על הכל נמנה אותו מצוה אחת, כפי מה שהשרשו בזה השרש (עמ' קנט) שלא ילקה אחד שתי מלקיות משם אחד בשום פנים, וכשחייבו בבאור בכל ענין וענין מאותן הענינים העטופים שלוקין על כל אחד ואחד ושהוא כשעשאו כלם בבת אחת לוקה מלקיות הרבה ידענו בהכרח שהם שמות הרבה ויימנה כל ענין ביחוד. ואני אזכור דמיונים רבים משני חלקי זה המין השני, והנה אפשר שאזכור הלאוין מהן כלם אשר מזה המין, עד שיתבאר הענין המכוון תכלית הביאור. מזה אמרו ית' בשה הפסח (בא יב) אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים שאנחנו נמנה זה הלאו מצוה אחת (קכה). ולא נמנה לא תאכלו נא מצוה אחת ולא תאכלו מבושל מצוה אחרת אחר שלא ייחד לכל ענין לאו בפני עצמו ולא אמר אל תאכלו ממנו נא ולא בשל מבושל אבל בא בלאו אחד כולל שני ענינים ועטף אחד מהם על האחר. ובשני מפסחים (מא א) אמרו אמר אביי אכל נא לוקה שתיים מבושל לוקה שתיים נא ומבושל לוקה שלש. וזה כי הוא סובר שלוקין על לאו שבכללות וכשאכל נא עבר על שני לאוין אחד מהן אל תאכלו ממנו נא והשני לאו נלקח מכללא כי הוא אמר לא תאכלו אלא צלי וכבר אכלו בלתי צלי. וכשאכלו נא ומבושל לוקה לפי דעתו שלש, אחת על אכלו אותו נא והשנית על אכלו אותו מבושל והשלישית על אכלו אותו בלתי צלי. ואמרו שם על זה המאמר ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי כלומר כשאכל נא ומבושל לוקה אחת ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי משום דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה. כלומר אמרו יתעלה (ס"פ תצא) לא תחוסם שור בדישו שהוא לאו אחד (ריט) יזהיר מדבר אחד, ואולם זה הלאו המזהיר משני דברים נא ומבושל אין לוקין עליו. וכבר ידעת שכבר התבאר בגמר סנהדרין (סג א) אין לוקין על לאו שבכללות ולכן מאמר אביי הוא נדחה. והאמת שהוא לוקה אחת בין שאכל נא או מבושל או נא ומבושל אחת בלבד לוקה. ולכן נמנה אמרו יתעלה אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל מצוה אחת. ושם (בפסחי') נאמר גם כן אמר אביי אכל זג לוקה שתיים חרצן לוקה שתיים זג וחרצן לוקה שלש ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות. רוצה אמרו (נשא ו) מכל אשר ייעשה מגפן היין שיחשוב אביי שלוקין עליו.

וכן אמרו ברביעי ממנחות (נח ב) המעלה משאור ומדבש על גבי המזבח אמר אביי לוקה משום שאור ולוקה משום דבש ולוקה משום ערוב שאור ולוקה משום ערוב דבש. רוצה לומר שאמרו כל כולל שני דברים שלא יקרב לבדו ושלא יקרב דבר נערב ממנו בו איזה שיעור שיהיה. וזה כלו על שרש דרכו שידעת אותו שלוקין על לאו שבכללות. ונאמר שם רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לאקי ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי משום דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה. ואחר שהתבאר שאמרו אל תאכלו ממנו נא ובשל מצוה אחת (וכן כל לאוין שבאו באיסור כל היוצא מהגפן על הנזיר מצוה אחת מפני שהם כלם פרט כמו שהתבאר בגמרא) וכן אמרו (ויקרא ב) כל שאור וכל דבש מצוה אחת (ל"ת צח) כן נמנה גם כן לא יבא עמוני ומואבי (תצא כג) מצוה אחת (ל"ת נג). וכן אמרו (משפטי' כב) כל אלמנה ויתום לא תענון וכן אמרו (תצא כד) לא תטה משפט גר יתום וכן אמרו (ר"פ משפטי') שארה כסותה ועונתה לא יגרע, נמנה כל לאו מהם מצוה אחת (ל"ת רנו רפ רסב). כי כל אחד מאלו הלאוין הוא כאמרו אל תאכלו ממנו נא ובשל וכמו כל שאור וכל דבש בשוה אין הבדל ביניהם. וכן אמרו (תצא כג) לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב הוא לאו אחד (ל"ת ק). וכן אמרו (שמיני י) יין ושכר אל תשת בבואכם וכו' ולהבדיל ולהורות. כלומר הזהירו בלאו אחד (ל"ת עג) מהכנס למקדש או להורות בתורה והוא שתוי. וזה הוא החלק האחד מחלקי המין השני ממיני לאו שבכללות.

והחלק השני הוא כמו מלת זה החלק הקודם בשוה אבל הוא בא בפירוש המקובל כי כל דבר ודבר מן הדברים העטופים לוקין עליו בפני עצמו והוא כשיעשה אותם כלם לוקה על כל אחד ואחד מאותן העטופים ואף על פי שהוא עשאו בבת אחת. הנה אלו ראוי שיימנה כל אחד ואחד באזהרה מיוחדת. מזה אמרו (ראה יב, ל"ת קמא - ג) לא תוכל לאכול בשעריך

מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו', אמרו בגמר כרתות (ד ב, ה א) אכל מעשר דגן תירוש ויצהר חייב על כל אחת ואחת. והקשו על זה ואמרו וכי לוקין על לאו שבכללות. והיתה התשובה קרא יתירא כתיב מכדי כתיב ואכלת לפני י"י אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך למה לי למכתב לא תוכל לאכול בשעריך וכי תימא ללאו אם כן לימא קרא לא תאכלם למה לי למהדר למכתבינהו כלהו שמע מינה לחלק.

...הנה כבר פירשנו זה השרש הגדול רוצה לומר לאו שבכללות ובארנו ספקותיו והודענו מה ממנו לחלק ומה ממנו לאו שבכללות לבד ואין חייבין עליו אלא אחת ושמה שהוא לחלק יימנה מצוות הרבה ואשר אינו לחלק יימנה מצוה אחת. ושם זה השרש כלו נגד עיניך תמיד כי הוא מפתח גדול מאד לאמת מנין המצות:

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש ט

העיקר התשיעי יגזור בו הרב ז"ל גזירות רבות והם לו מפתח גדול במנין המצות... ואני אומר שהסכמתו שלהרב למנות המצות על פי המלקיות אינה ברורה. שהרי אנו מונין שס"ה לאוין והרבה מהן שאין בהן מלקות כלל. והנה נמחול זה לסברתו, אלא שכבר נשתבש בשיטה הזו בשיבוש גדול. כי מה שאמר בלאוין הרבה שבאו באיסור אחד שאינו לוקה אלא אחת אינו כן. ומפורש אמרו בשני שלפסחים (כד א) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מה תלמוד לומר לא יאכל אם אינו עניין לגופו דאיתי בקל וחומר ממעשר ומה מעשר הקל אמרה תורה ולא ביערתי ממנו בטמא בשר קדש חמור לא כל שכן וכי תימא אין מזהירין מן הדין היקשא הוא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו' ומה ת"ל לא יאכל אם אינו עניין לגופו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה והקשינו א"ל רבינא לרב אשי אימא לעבור עליו בשני לאוין לאו מי אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש צרעה לוקה שש. רוצה לומר כי בדרך שאמר אביי בזו שלוקה ארבע וחמש מלקיות כאחד מפני שנכפלו הלאוין שנאמרו בו [אף כאן נומר /נאמר/ שילקה שתיים] אחד לאו הבא בהיקש ממעשר ואחד לאו זה המיוחד בו. הרי ביארו כי ריבוי הלאוין מרבים המלקיות ואם נכפלו במצוה מן המצות הלאוין פעמים רבות נלקה אותו כמנין הלאוין. אבל יש בזה תנאי והוא שיהיו הלאוין מיותרין ולא יצטרכו במצוה ההיא למדרש מן המדרשים זולתי לכפול המניעה ההיא. כגון הלאוין האמורים בכלאי בגדים שאחד מהן בלבישה לא תלבש שעטנז (תצא כב ל"ת מב) והשני בהעלאה ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך (קדושים יט על"ת קעט) ושניהם נדרשו. כגון זה לא ילקה אלא אחת מפני שבאו הלאוין לתשלום העניין, אמרו (ספרי) לבישה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה לבישה מיוחדת שהיא הנאת הגוף אף כל שהיא הנאת הגוף יצא דבר שאין בו הנאת הגוף. וכבר דרשו המניעות שבאו בדם ואמרו בגמר כרתות (ד ב) חמשה לאוין האמורים בדם למה אחד לדם חולין ואחד לדם קדשים ואחד לדם כיסוי ואחד לדם האיברים ואחד לדם התמצית. ואלמלא זה היינו מלקין האוכל דם חמש מלקיות. והרי הרב מביא בכאן [עמ' קעב בזג] המחלוקת שחלקו אביי ורבא בחובל ריחיים ורכב [ערמב"ן קסו:] ובאכול זג שאביי מלקה אותו שתיים אף על פי שהוא דבר אחד ושם אחד מפני שנכפל בהן לאו ורבא חולק בהן מפני שהלאו השני לאו שבכללות הא אילו היה לאו מיוחד לוקה מלקות שני בכפולו.

...עכשיו ביררנו השטה הזו על דעת הראשונים, והסכמת כולם היא לחייב על כל לאו מלקות. לא שיחייבו שתי מלקיות על לאו אחד בשם אחד כמו שחשדם הרב: אבל הרב לא דקדק בדבריהם ולא הבין אותם מפני שהוא מרחיק שיהא אדם לוקה שתיים על איסור אחד אף על פי שנכפלו בו הלאוין כמו שהקדים בעיקר הזה. ושם [ל' קעט] באותו ענין פירש ואמר שאם באו אלף לאוין מבוארים כולם בשרץ הארץ אינו לוקה עליו אלא מלקות אחד ואילו אמר שרץ הארץ לא תאכל שרץ הארץ לא תאכלו שרץ הארץ לא תאכל אלף פעמים לא יתחייב כי אם מלקות אחד. ובין שיהיו שניהם מיוחדים בדבר אחד או שיהיה האחד מיוחד בדבר והשני כולל אותו הדבר ואחר עמו לעולם אינו לוקה לדעתו על שם אחד אלא מלקות אחת. כגון זה הלאו אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ שאם אכל שרץ הארץ לבדו או שרץ המים לבדו אין הרב מלקה אותו אלא אחת. והביא ראייה ואמר התראה אלו אשר נטעו זה השורש הנפסד יאמינו כי מי שילבש שעטנז ילקה שתיים מפני שבאו עליו שני לאוין לא ראיתם מעולם יחשבו זה וזה מבואר מאד עד אשר לא יעלם מן החרשים ומן האלמים. אלו דבריו [שם]. וכבר הראית לדעת מן השמועה שבפרק שני שבפסחים (כד א) שהעיקר כדברי הראשונים והמלקיות בפוטיתא ונמלה מפני כפל הלאוין בשם אחד הוא ולפיכך רצו לומר נמי בבשר הקדש שנטמא שיהא בו לאו שני פעמים להלקותו שתיים מדמיון פוטיתא ונמלה שלוקה ארבע וחמש:

...ואל יקשה עליך שאנו מלקים בשרצים משום הלאוין הכתובים בתורה ומשום הכתובים במשנה תורה ואין אנו עושים כן בבהמה טמאה ובעופות טמאים, לפי שכבר התנינו [שם] בריבוי הלאוין שיהיו מיותרין לגמרי ואז נלקה עליהם במנינים אבל אלו לא באו לייתור וכפל אלא ללמד כמו שאמרו בגמר ואלו טרפות (סג ב) למה נשנו בבהמות מפני השסועה ובעופות מפני הדאה. כי הוצרכו לתשלום עניין. וכן כל הלאוין שבאו בימים טובים (אמור כג פנחס כח - ט) כל מלאכת עבודה לא תעשו כולם באו בפרשיות שהן נשנות לצורך ולתלמודם באו ונשנה בהם הלאו הזה משום דברים שנתחדשו בהן ואין לוקין בהם אלא אחת [על"ת שכג - ט]:

...והרי זה הענין מבואר: וכן הגזירה שגזר הרב [עמ' קסח] במניעות רבות שהם בלאו אחד ואמר שכל מקום שדרשו בהן ריבוי לחלק הוא חייב מלקות על כל דבר ודבר וימנה אותם מצות רבות במספרן שהן שמות הרבה ואשר לא יבא בהם מדרש לחלק הוא חייב אחת על הכל וימנה אותן מצוה אחת שהוא שם אחד לפי שלא ילקה אחד שתי מלקיות משם אחד בשום פנים. ומפני זה אמר שימנה אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים מצוה אחת ולא ימנה אל תאכלו ממנו נא מצוה אחת ולא תאכלו מבושל מצוה אחרת. וראיתו [ע' קע - ב] ממה שאמרו בפסחים אמר אביי אכל נא לוקה שתיים מבושל לוקה שתיים נא ומבושל לוקה שלש ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי כלומר כשאכל נא ומבושל

לוקה אחת ואיכא דאמרי חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה, כי זה הלאו המונע משני דברים נא ומבושל אין לוקין עליו. ואיתמר התם אמר אביי אכל זג לוקה שתיים וכו'. וכבר התבאר בגמר סנהדרין (סג א) אין לוקין על לאו שבכללות ולפיכך מאמר אביי הוא נדחה והאמת שהוא לוקה אחת בין שאכל נא בין שאכל מבושל או נא ומבושל לוקה אחת בלבד וכן בנזיר בזג ובחרצן. **והתמה מדברי הרב ז"ל כי לדעתו שבא רבא לחלוק על לאו של לא תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים לומר שהוא לאו שבכללות ובאוכל נא ומבושל באו שתי הלשונות הללו הראשון אמר שהוא לוקה על שתיהן אחת והלשון השני פטרו מכלום, אם כן הראוי לנו שנפסוק הלכה שהוא פטור ממלקות לגמרי מפני שהלשון שפוטרו ואומר דאפילו חדא לא לאקי הוא לישנא בתרא והלכה כלישנא בתרא. ועוד דספק נפשות הוא ופטור. ועוד דבגמר סנהדרין (שם) כך התבאר שאין לוקין על לאוין שבכללות כלל ובין שעשאן כולן כאחת או שעשה אחת מהן אינו לוקה כלל. ואם כן למה אמר הרב כי האמת שלוקה הוא אחת. אבל אין הענין כמו שאמר הרב שהאוכל נא ומבושל אפילו לדעת רבא לוקה שתיים וכן בזג וחרצן בנזיר. והראיה בזה ששנו שם בפסחים (מא ב) ברייתא ת"ר אכל כזית נא מבעוד יום פטור כזית נא משחשיכה חייב, ואם כן היו מקשים ממנה למאן דאמר אפי' חדא לא לקי.**

ועוד ראה ממה שאמרו בגמר בבא מציעה (קטו ב) אמר רב הונא חבל רחים לוקה שתיים משום רחים ומשום כי נפש הוא חובל חבל רחים ורכב לוקה שלש משום רחים ומשום רכב ומשום כי נפש הוא חובל ורב יהודה אמר חבל רחים לוקה אחת רכב לוקה אחת רחים ורכב לוקה שתיים ושאלו לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב יהודה ורב הונא קא מיפלגי וכו' ואם כדברי הרב שאומר כי דעת רבא שאם אכל נא ומבושל אינו לוקה אלא אחת וללשון אחר שאינו לוקה כלל היאך עלה על דעתם לומר דרבא דאמר כרב יהודה והוא מחייב ברחיים ורכב שתיים.

ועוד ששם שנו ברייתא מפורשת ואמרו בה תניא כוותיה דרב יהודה דרחיים ורכב חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ואם כן תיקשי לרבא דאמר שלא כזה שהוא לאו שבכללות אינו לוקה עליו שתיים או שהוא פטור לגמרי ובפירוש אמרו שם בדחיית זו השאלה אמר לך אביי אנא דאמרי אפילו לרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע לא לרחיים ולא לרכב הילכך לשאר דברים הוא דאתא אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ורבא אמר לך אנא דאמרי אפילו לרב הונא עד כאן לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל יתירא הוא וכיון דיתירא הוא שדייה ארחיים ורכב אבל הכא כי אם צלי אש [לאו] יתירא הוא מיבעי ליה לכדתניא וכו'. **ואתה למד מזה שאין עניינם ומחלוקותם אלא בשם הכללי שהוא כי אם צלי אש וכי נפש הוא חובל. ובגמר נזירות (לח ב) מפורש עוד דאמרינן התם אמר אביי אכל חרצן לוקה שתיים זג לוקה שתיים חרצן זג לוקה שלש רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות מתיב רב פפא אכל ענבים לחיים ויבשים חרצנים זגין וסחט אשכולות שלענבים ושתה לוקה חמש אי הכי לילקי שש אחת מכל אשר יעשה מגפן היין עם הפרטים שבו מפני שלדעתם חמש מלקיות הם כדעת רבא שהוא מחייב מלקות על כל אחד ואחד מן הנפרטים בכתוב אבל לא על הלאו שבכללות. ועוד שינו משנה שלימה וחייב על היין בפני עצמו ועל ענבים בפני עצמן ועל חרצנין בפני עצמן ועל זגין בפני עצמן. וזו תשובה מפורשת על דברי הרב. אבל ביאור הענין הזה כולו כך הוא. שהלאוין שבכללות מינים, מהם לחיוב ומהם לפטור. המין הראשון הוא הלאו הכולל דברים רבים אין עניינם וטעם איסורם שוה והכתוב אסרם כולם בלאו אחד ושם אחד. כגון לא תאכלו על הדם שהכניסו בו אוכל מהבהמה קודם שתצא נפשה ואוכל בשר קדשים קודם זריקה וסנהדרין שהרגו את הנפש שאסורין באכילה כל אותו היום. וכגון הלאו הנדרש כל שבקדש פסול ליתן ל"ת על אכילתו שנכנסין תחתיו טמא ויוצא ולן ונשחט בלילה ופיגול וזולתם הרבה עניינים חלוקין לגמרי. והכל מודים שלא כזה אין לוקין עליו כלל כמו שמוזכר בשני שלפסחים (כד א) ובשביעי שלסנהדרין (סג ב). וכן המגפף והמנשק לע"ז ומכבד ומרביץ לפניו אמרו שם שהוא לאו שבכללות ואין לוקין על אחד מהם. ואל תבין מהם מפני שהמעשים הללו משתנים שהרי שם אחד להם שכולם עבודה זרה הם. וזה דומה ללאו דנבלה ולא דלא תעשו כל מלאכה ביום טוב שהם הרבה מלאכות משונות המעשה והעניין ולוקין עליו כמו שמפורש בשלישי שלמכות (כא ב) ובפסחים (מז ב) ויום טוב (יב א - ב) וכן החורש בשביעית לדעת הדורש כך לא כל מלאכה שבשדך לוקה עליו כמו שמפורש בתחלת משקין (ג א). והטעם לכל אלו מפני שכל הנכללין בלאו שם אחד להם וכן המגפף והמנשק והסך והמלביש והמנעיל וזולתם עבודה שמים. אבל כוונתם באמרם שהוא לאו שבכללות מפני שהמניעה מהם בשלא כדרכה הוא מה שהזהיר ית' (ואתחנן ו) לא תלכו אחרי אלהים אחרים שנכנסים תחתיו עניינים שאמר הכתוב (שם) את י"י אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו תשבע והזהיר שלא נלך אחר עבודה זרה באלו ולא בזולתם שלא לירא ממנה ולא לעבדה בשום כבוד בעולם כגון בגפוף ונשוק וזולתם אפילו שלא כדרכה ולא להשבע בשמה וגם יכנס בו שלא לשאל על העתידות ממנה ואם שמענו אותם משמה שלא נלך אחר עצתם וכגון זה לאו שבכללות הוא ואין לוקין עליו כלל:**

והמין השני הוא לאו אחד הפורט דברים רבים כגון כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לי"י. לא יבא עמוני ומואבי בקהל לי"י. לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב. וכן כיוצא בהן. והנראה מדברי חכמינו באלו שלוקין עליו לדברי הכל ואין לוקין עליו אלא אחת. והראייה בזה מה שהביא הרב מגמר קדושין בענין אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט כך חלוקה אלמנה מחללה זונה בכהן גדול ומשמעות זה שאם בא על כולן לא היה לוקה אלא אחת כיון שבלאו אחד נאמרו אלא מפי המדרש הזה שחלקן הכתוב לחייב על כל אחת ואחת אפילו בגוף אחד למי שיש לו איסור חל על איסור. וכן יתברר זה מן הסוגיא שבסוף פ' גיד הנשה (קב ב) ממאמרם שם אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתיים לפי שלדעתו שלרבי יוחנן לא תאכל הנפש עם הבשר לאו לאבר מן החי ובשר בשדה טרפה לאו אחר לבשר מן החי לריש לקיש אינו חייב אלא אחת כי הוא שאמר לא תאכל הנפש עם הבשר הוא לאו אחד כולל שניהם כאלו אמר לא תאכל הנפש והבשר בעודם זה עם זה בשר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב אחת שלדעתו ובשר בשדה טרפה לאו כלל שניהם, שיעורו ובשר בשדה וטרפה לא תאכלו, לריש לקיש חייב שתיים. והנה זה ברור ומבואר.

...ועוד מקשה שם והא כתיב וכל משרת ענבים לא ישתה וכתוב מחרצנים ועד זג לא יאכל מעתה כיון שחזר וכלל לא יאה חייב אלא אחת, אמר לון אילו כתיב מחרצנים וזג יאות כיון דכתיב מחרצנים ועד זג לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

וכן כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו אין דינם ללקות בהן אלא אחת אלא מפני שמצאו בהן ייתור לחלוק. והעולה מכל זה שהנפרטים בלאו אחד אין לוקין עליהם אלא אחת.

הנה נודה בדינו שלהרב בלא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ושאר דבש ומשפט גר יתום וכיוצא בהן כולן:

והמין השלישי הוא לאו יש בו כלל ופרטים בתחלה או בסוף כגון הלאו שפורט נא ומבושל וכולל אל תאכלו כי אם צלי אש וכן בנזיר כולל מכל אשר יצא מגפן היין לא יאכל. ולדברי הכל הפרטים יתירי נינהו ולוקין עליהם על כל אחד ואחד דכיון דכתיב לא תאכלו כי אם צלי אש מיפרט בנא ומבושל למה לי שמע מינה ללקות על כל אחד ואחד מן הפרטים. וכבר אמרו בנזיר (לח ב) וענבים לחים ויבשים לא יאכל לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ומכאן אתה דן לכל איסורין שבנזיר לאייתויי חמרא חדתא ועינבי. אבל מחלוקת אביי ורבא מפני שאביי סובר כלפי שאמרה תורה אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש וכל הנכנסים תחת הלאו הזה מטעם אחד ומשם אחד נאסרין לוקין עליו אחת כלאו דנבלה ויום טוב והוצרך לרבות בו עוד פרטים להלקות בהן על כל אחד ואחד הילכך בנא ומבושל לוקה שלש דלוקה שתיים מן השמות הנפרטים בלאו הזה ולוקה עוד אחת מן הלאו הכללי המוסף עליהם שהוא אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש שהוא כולל נא ומבושל עצמן לפי שלאין הרבה האמורין על איסור אחד מרבין בו המלקיות כמו שבארנו למעלה (ריש השורש). ורבא סובר לא בא הכתוב אלא להלקות בפרטים על כל אחד ואחד מלקות בפני עצמו אבל על הכלל אינו לוקה. ונאמרו בסברתו שלרבא שני לשונות. הלשון הראשון סובר שזה הלאו הכללי ראוי הוא ללקות כיון שהדברים הנכללים בו טעם איסורם שוה והשם הכולל אותם שאיננו צלי אש כדברי אביי אלא שאינו ראוי להלקות בו עם לאו הפרט שילקה שתיים שהרי לא נאמר במניעות הנא או המבושל לאו שני פעמים אלא אל תאכלו אחד נאמר בהן ואינו דין שילקה מלאו אחד באיסור אחד ואכילה אחת שתי מלקיות. והלשון השני סובר שאפילו אחת אינו לוקה מן הלאו הזה דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה ופירוש זה לפי שאינו מזכיר שם האיסור כענין במלאכה דיום טוב ובנבלה שהשם המיוחד בהן כבר זכרו הכתוב ומנע ממנו, אבל לא תאכלו כי אם צלי אש לא הזכיר שם הנאסרים אבל שלל אותם במותר וכגון זה אינו בדמיון לאו דחסימה המלמד מלקות על כל התורה. ואין בין שתי הלשונות שלרבא כלום באכילת הפסח מפני שאין באכילתו ענין שיתחייב עליו מלקות זולתי הנא והמבושל שפרטן הכתוב. לפי שהחי שהוא נכלל עמהם בזה כבר מיעטו אותו מן הפרט והצריכו הכלל לענין אחר כמו שמפורש בגמרא מציעא (קטו ב). אבל החילוק היוצא משתי הלשונות ללאו כללי כזה במקום אחר שלוקין עליו אחת ללשון ראשון ופטור בו לפי הלשון האחרון. וזה כגון הלאו הנאמר בנזיר מכל אשר יעשה מגפן היין שנאמרו בו גם כן פרטים תחלה מייין ושכר יזיר חומץ יין וענבים לחים ויבשים והם שמות חלוקים ממה שדרשו לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ומכאן אתה דן לכל האיסורין שבנזיר מה כאן מין אחד והן שני שמות וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' וחזר וכלל מכל אשר יעשה מגפן היין שהוא כולל אלו הנזכרים ודברים אחרים עמהם ואין מלקין אלא על הפרטים שנתייחד בהן הלאו לפיכך דבין הבינים וענבי דכרא אינו לוקה בהן כלל לפי הלשון האחרון (נזיר שם) לפי שגם זה אינו מיוחד כלאו דחסימה שאינו מזכיר שם האיסורין שנכללו בו כענין בנבלה אבל כללם בשם אביהם כל היוצא מן הגפן. ועוד שהלאוין האלו רצוני לומר אל תאכלו כי אם צלי אש כל אשר יעשה מגפן היין כיון שנכללו בהן שמות חלוקין שחלקן הכתוב וחייב עליהן מלקיות הרבה כבר נקרא כל אחד לאו שבכללות משא"כ בלאו דנבלה ומלאכה דיום טוב שכל הנכללין בו שם אחד ומלקות אחד יש בהן. ולזה נתכוונו שתי הלשונות שבאו שם באכילת הפסח בדיון לאו שבכללות ללמד על כיוצא בזה. וכן חלקו הם עצמם אביי ורבא בפרק חמישי שלמנחות (נח ב) אמרו המעלה מדבש ומשאר על גבי המזבח אמר אביי לוקה משום שאור ולוקה משום דבש ולוקה משום עירובי שאור ולוקה משום עירובי דבש רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות. זו גרסת הרב [קעב]. והנכון לוקה משום שאור ולוקה משום דבש ולוקה משום עירובי שאור ודבש והם שלש מלקיות לאביי כמו שאמר בדיון הנא והמבושל ולרבא אינו לוקה על לאו שבכללות לפי שעירוב השאור והדבש נתרבה מן המדרש לא תקטירו והוא כולל עירוב שמות חלוקים ואיסורין חלוקין ואינו מתייחד בשם אחד כלאו דחסימ'.

ואחרים פירשו כי מחלוקת שתי הלשונות בפסח לומר שאם אכל נא או מבושל והתרו בו משום אל תאכל כי אם צלי אש לוקה אחת ללשון הראשון ולפי הלשון האחרון התרו בו משום אל תאכל נא לוקה משום אל תאכל נא כי אם צלי אש אינו לוקה. וגם זה הוא נכון:

והענין מצריך אותי לצרף בכאן מה שאמרו בראשון שלתמורה (ז ב) המעלה איברי מומין לגבי המזבח רבא אמר לוקה משום הקטרת כולו ולוקה משום הקטרת מקצתו אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות. והעלו שם תיובתא דאביי תיובתא. מה שלא עשו כן בשאר מקומות להעלות דברי האומר אין לוקין על לאו שבכללות בתיובתא. והטעם בזה לפי שהלאו הזה הבא באיסור העלאת בעלי מומין לאו פרטי הוא ואשה לא תתנו מהם (אמור כב) ואין כאן לאו כולל אלא שהיה אביי סובר שכיון שלא בא בהקטרת בעלי מומין אלא לאו אחד אי אפשר לחייב בו שתיים אף על פי שנאמר בו בין כולו בין מקצתו ועלתה לו בתיובתא לפי שהם דורשים בכתוב הזה בשמות חלוקין לאו אחד תקריבו לי"י ולא אחר ואשה לא תתנו מהם. וזה הוא פירוש אותה שטה על נכון. לא כמו שהעלה אותה הרב במצות צ"ט [אצלנו צ"ד] מן הלאוין שאמר דהלכה כמ"ד התם אין לוקין על לאו שבכללות דהאי תנא דתני עובר משום חמשה לאוין הוא סובר לוקין על לאו שבכללות בכל מקום. וזו דרך משובשת אינה כדרכי התלמוד. דכיון שלא באת לנו ברייתא אחרת או משנה באין לוקין על לאו שבכללות אם היה כשאר הלאוין שבכללות היו דברי האומר אין לוקין עליו נדחין בכל מקום מן הברייתא הזו ודברי האומר לוקין עליו מתקיימין

ממנה אלא שיש חלוק גדול ביניהם ולפיכך לא הביאו תיובתא לאומר אין לוקין עליו אלא במקום הזה בלבד שהוא דין מיוחד בו כמו שפירשתי. כבר הרווחנו בענין הזה והמשכנו בו הדבור לבאר הלכות סתומות. ומכלל הדברים נתבאר שחשבונו של הרב בטל:

וראיתי לו בספר המדע (רה"ל נזירות ופ"ה ה"ח ובמנין הקצר) שמנה איסורי הנזיר מצות רבות יין וענבים לחים ויבשים וחרצנים זג חמש מצות. חזר בו מן הסברא שכתב כאן [עמ' קעב] ומן המניין שמנאן במאמר הזה ונזכר למשנה שלימה ששינוי בנזירות (לד ב) ואני תמה עליו למה לא נהג כן בספר המדע בנא ומבושל ששתיהן נאמרו כאחת בגמרא ובשתיהן אמר רבא לשון אחד אין לוקין על לאו שבכללות דרך אחד ופירוש אחד להן לשתיהן וכיון שנזכר וחזר בו באיסורי הנזיר היה לו לשנות כל מינו בנא ומבושל. והראוי יותר והנאות שנמנה הדברים שנצטוינו בהם או שנמנענו מהם לא הלאוין ולא המלקיות. ואם כן כל הנפרטין בתורה אחד אחד ונזכרים בשם נמנה עכ"פ ומבושל שתיים ואתנן ומחיר ושאר ודבש זולתם שתיים. וכל שכן בעמוני ומואבי שאפילו כפי סברתו של הרב לא היה ראוי שימנעו אחת כמו שעשה במצות נ"ג. לפי שאי אפשר בעמוני ומואבי שלא נלקה אותם שתיים לפי שהן גופין מוחלקין ואם בא העמוני על בת ישראל ובא המואבי עליה בשתי התראות אף היא לוקה שתיים. שאפילו בשם אחד שנינו (נזיר מב. מכות כא א) אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת. ואם התרו בהן בתחלה על העמוני והמואבי שניהם פטורין על ביאה השנייה דהתראה תוך כדי דבור בעינן משום דאמרי אשתליין כדאיתמר בשלישי שלכתובות (לג א) ואי אפשר להיות איש אחד עמוני ומואבי. אבל המנין הזה כולו מנין בטעות. אבל האיסורין שלא הזכירו אלא בשם אחד נמנה כולם אחד כגון על הבאים בלאו דלא תאכלו על הדם (ל"ת קצה) כי לשון התורה נתפוש במנין. ואשר הם איסור אחד ונתרבו למלקיות כגון מעשר דגן ותירוש ויצהר ולחם וקלי וכרמל אין ראוי שנמנה אלא איסור אחד שנמנענו מלאכול מעשר שני חוץ לירושלם מאי זה מין שיהיה והחמיר בו במלקיות הרבה ונמנענו מלאכול החדש קודם העומר. היתכן שנמנה כל פאה ופאה שבזקן מצוה אחת מפני שלוקין על כל אחת. והשריטה באמת מצוה אחת (מה) היא ולוקין על כל שריטה ושריטה מריבוי הכתוב וכמו שביאר הרב (ע"ז פ"ב הי"ב). והחובל רחיים ורכב לוקה שתיים ואינן שתי מצות בחשבון (ל"ת רמב). וכן נמנה האוכל שרץ הארץ במניעה אחת (קעו) ושרץ העוף אחת (קעה) ואף על פי שבאו בכל אחד לאוין הרבה ולוקין בו מלקיות הרבה כמו שביארנו. ואיסורי הנזיר נמנה אחת לפי שכללה אותם התורה וכן הכונה אחת היא לאסור עליו כל היוצא מן הגפן. וכן במצות עשה אין הנפרטין בשם אחד נמנין שתיים. דכתיב כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך (מ"ע עט), וכתיב וכל מעשר בקר וצאן (מ"ע עח), וכן שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך (מ"ע קעו), וכן מאזני צדק אבני צדק אפית צדק הין צדק (מ"ע רח), ובמעשר עצמו הבאתו ואכילתו בירושלם מצוה (נוספות א) שנאמר ואכלת לפני י"י אלהיך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך, ואין נמנין לאחד אחד. והנה הועילנו בשער הזה תועלת גדולה בגרסא שהוא מלמדנו בכל המקומות שהוזכר המחלוקת הזו שהוא אין לוקין על לאו שבכללות בפסחים (מא ב) ובנזירות (לח ב) ובמנחות (נח ב) שהוא גורס בכולן גרסא אחת שוה אביי אמר בכולן דלוקה על כל אחת ואחת ורבא אמר בכולן אין לוקין על לאו שבכללות. ואנו בספרים שלנו חליפין בגרסאות והפוכין בסברתו של אביי ומשנים מרבא לרבה. והדברים נראים כטעות בספרים שלנו וגרסת הרב נכונה בהם ואמת היא. אבל במסכת תמורה (ז ב, הנ"ל קעו א - ב) בענין המעלה איברי בעלי מומין לגבי מזבח אין גרסתו [בל"ת צד] עולה יפה שיעלו דברי רבא בתיובתא ויתקיימו דבריו שלאביי. שאין לנו כן בתלמוד אלא באותן המחלוקות שהניחו בהן סימן יע"ל קג"ם (ב"מ כב ב, וש"ס). (וגרסתו) [וגרסתנו] בתלמוד שלנו רבה ואביי והיא מחלוקת חדשה אינה כמחלקתם שלאביי ורבא בנא ומבושל זג וחרצן שהזכרנו. ואם בינה שמעה זאת:

קרבן אורה מסכת מנחות דף נח עמוד ב

ועוד קשה לי בין לפירש"י ובין לפי התוס' ז"ל הא דקרי לעירובי שאור ודבש לאו שבכללות, מאי ענין זה לשאר דוכתי, כמו בנא ומבושל שנאמר (שמות י"ב, ט') כי אם צלי אש כולל לתרווייהו, וכן בזג וחרצן כתיב (במדבר ו', ד') מכל אשר יעשה מגפן היין, דהוי לאו הכולל וכן ברחים ורכב כתיב (דברים כ"ד, ו') כי נפש הוא חובל, דכולל לכל כלי אוכל נפש, בהני שייך למיקרי לאו שבכללות, (אכל) [אבל] עירוב שאור היכי שייך למיקרי לאו שבכללות, הא הכל לאו אחד הוא, והתורה אמרה דעירובי שאור הוי כשאור, והיכא דהעלה שאור ועירובי שאור הוי כמו שהעלה שני מיני שאור דאינו לוקה אלא אחת בב"א, וגם בהתראה אחת, ואמאי לא אמרינן הכי גם בתערובות חמץ למאן דמרבי תערובות מכל מחמצת דהוי לאו דחמץ לאו שבכללות, וכן למ"ד דלוקין על טעם כעיקר אלא וודאי הכל לאו אחד הוא, דע"י עירוב הוי כמו בפ"ע.

וכבר כתבתי כי הרמב"ם ז"ל לא פירש כן אלא פלוגתייהו בשאור ודבש גופייהו שנאמרו בלאו א', ואם העלן בזא"ז פשיטא דלוקה על כל אחד, ואם העלן כאחת בהא פליגי לרבא לוקה שתיים אף על גב דנאמרו בלאו אחד, וכמו שביאר דבריו ז"ל בפרק (ר"י) [י"ח] מהל' סנהדרין (ה"ג) וכן כתב לכל הני פלוגתא בנא ומבושל בפסח, בזג וחרצן בנזיר, ברחיים ורכב בלאו דלא יחבול, ובשאור ודבש דשמעתין (ובנא ומבושל גבי פסח) פסק (ה' איסורי מזבח פ"ה ה"א) דאם העלה שאור ודבש כאחת אינו לוקה אלא אחת, וכן בנא ומבושל (ה' ק"פ פ"ח ה"ד), אבל בזג וחרצן בנזיר (ה' נזיר פ"ה ה"ח) וכן ברחיים ורכב פסק (ה' מלוה פ"ג ה"ג) דלוקה שתיים, וכמש"כ בה' סנהדרין דיש מהן שלוקין שתיים ויש שלוקין אחת על שתייהם, והך דשמעתין וודאי מורה כשיטתן, וכמש"כ דליכא הכא לאו שבכללות אחר אם לא מפני שהם עצמן נאמרו בלאו א', אלא (דמקשה) [דקשה] לפ"ז טעמא דא"ד דאפילו חדא לא לקי, וא"כ ליכא מלקות כלל בשאור ודבש ונא ומבושל, וזה לא מצינו, ובהדיא תני התם בפסחים (מ"א ע"ב) בברייתא דלוקה על נא ומבושל, וכן הא דפליגי בזג וחרצן א"א לפרש פלוגתייהו בהאי שיטתא בזג וחרצן גופא, דלא א"ש א"ד (דוודאי) [דאחדא] נמי לא לקי, וכדגרסינן בפסחים סוף פ' כל שעה (שם) דהא תנן בהדיא בנזיר (ל"ד ע"ב) דאיכא מלקות על זה בפ"ע, ולמאן דגרסינן בנזיר (ל"ח ע"ב) רבא אמר אינו לוקה אלא אחת אפשר לפרש כשיטה זו, וכפי רש"י ז"ל שם (כל"ק) [בל"ק] ע"ש.

וגבי רחיים ורכב וודאי ליכא לפרש פלוגתא דרב הונא ורב יהודה שם אלא בלאו דכי נפש הוא חובל, דברחיים ורכב עצמן תנן שם בהדיא (ב"מ קט"ו ע"א) דחייב שתיים. והש"ס מדמי התם (שם ע"ב) פלוגתא דנא ומבושל דפליגי אביי ורבא ופלוגתא דר"ה ורב יהודה ברחיים ורכב, מבואר מזה דפלוגתא דנא ומבושל ג"כ בכי אם צלי אש פליגי, וא"כ מנ"ל דאנא ומבושל עצמן אינו לוקה אלא א', ובכל הני דוכתי בנא ומבושל בזג וחרצן וברחיים ורכב לא הזכיר כלל להאי לאו דכי אם צלי אש ולאיןך לאוי, ע"כ הדברים פלאים נשגבים לבאר כל הני דוכתי לשיטת ז"ל, ונתארכו הדברים בשרשי המצות שלו, ובדברי הרמב"ן ז"ל בהשגותיו שם, אבל סוגיא דשמעתין מיושב עוד בשיטתו ז"ל. ויש להסתפק בשאור ודבש אם העלה חצי זית מזה וחצי זית מזה אי מצטרפין בהדדי לשיטתו (או) [אי] כתרי מיני חשיבי, ואין מצטרפין, או כחד מיני, כיון דאם העלה משתיהם אינו לוקה אלא אחת, וכן בנא ומבושל איכא לספוקי כה"ג, והדברים ארוכים בזה, וצ"ע בדברי הראשונים ז"ל.